

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 23.

V Ljubljani, 1. decembra 1883. l.

XXIII. leto.

Ženska vzgoja.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

18.

„Devičice, noričice,
Ki fantom dost' vrjamate“.
Národná pesen.

Čemú se laskamo ženskim bolj, nego moškim; čemú jih občudujemo tako zeló; čemú jih povzdiguje tako radi celó v deveta nebesa? Kaj je vredno pri ženski tolicega občudovanja? Morda njih lepota? Kakor bi bile one krive, da so nekatere izmej njih lepe. Tedaj njih lepoti se laskamo in klanjamo? Lepa pesen, lepa podoba in lepa ženska je pač res vredna občudovanja, posebno ker vse to troje postaje dan danes zmiraj redkeje.

Vender da občudujemo ženskino lepoto, verjemite mi, da delamo s tem ženski le krivico. Lepi ženski se radi laskamo, pripovedujemo ji marsikaj lepega, sploh z eno besedo: hočemo jo ogreti za se. Ali največ nima krasotica čisto nič od tega prevelicega laskanja. K večemu, da jo slednjič zapelje kak predrzen čestilec. To je vse.

To prilizovanje, draga bralka, je gotovo zeló krivično. Vedi, lepa bralka, da se ti s tem laskanjem in občudovanjem dela velika, velika krivica. Kako to? vprašaj. — Ali se nam ženskim ne sme povedati, da smo lepe? — Ali pomislimo le, da nič tako lahko ne izgine, nič se tako lahko ne izgubi, kakor ravno lepota. Danes, lepa bralka, občudujejo tvojo lepoto, a jutri ti vzame tvojo krasoto kaka bolezen. Kaj meniš, ali te bode še kdo občudoval? S tvojo lepoto izginili bodo vsi oni prejšnji laskalci in občudovalci, in ti bodeš ostala tako samotna, tako zapuščena. Celó tvoje tovarišice, katere si poprej prekosila v lepoti, celó té te bodo zapustile, se ti smejale, ter se norčevale s teboj.

Za to verjemi mi, lepa bralka, da ti tvoji laskalci le krivico delajo. Ne verjemi jim, naj te ne napihne njih prilizovanje in občudovanje. In mnogo lože ti bode prenašati enkrat tudi, če bode treba, izgubo svoje lepote.

19.

„Bin weder Fräulein, weder schön,
Kann ungeleitet nach Hause geh'n“.
Göthe.

Ali bi ti odgovorila tako komú, ljubeznjiva bralka? In čemu bi neki? Takov odgovor bi te zeló ponižal pred soboj samó in tudi pred svetom.

Zdanja šega in navada zahteva, da te nazivljemo z imenom gospá ali gospodičina. Gorjé tudi onemu, kdor bi te ne nazival tako! In zakaj te nazivljemo takó? Zato ker

je tvoj soprog gospod ali tvoj oče gospod. Ti si tedaj gospá; ali soproga sluge tvojega gospoda imenuje se kar naravnost žena. In vender ti gospá in ti gospodičina nisi dostikrat nič bolj študirana, nego soproga sluge. Dostikrat te celó prekosí ona, katero imenuje svet naravnost ženo, v marsičem. Ali ti si in ostaneš gospá ali gospodičina, in ona je navadna ženska.

Pač te povzdigne ta priimek, kaj ne, čestita gospá? In kako te povzdigne! Ne bodem preiskoval, ali te moralično vselej povzdigne, ali morda na kakov drug način. Tudi ne trdim, da je ta priimek nemoralichen. In res je tudi, da bi te svet obsodil krivo, ako bi ne hotela, da te nazivljó ljudje takó. Marsikatera druga bi bila vesela, ako bi se mogla pustiti nazivati tako. In ti imaš to prednost. Kako srečna si!

Vender kaj hočem s tem reči? Nauk, ki ti ga hočem dati v tem poglavji je ta: Ženska, bodi ponižna! Ti rasteš in se krepíš le s svojim možem in ti padaš in se rušíš le s svojim možem. Ako on kaj veljá, veljaš tudi ti kaj; njega propad je tudi tvoj pogín. Zato bodi ponižna, spominjaj se svoje odvisnosti od njega; in uči ponižnosti tudi svoje hčere.

Da, posebno našim zdanjim hčeram bi bilo zeló treba nekoliko ponižnosti. Kajti oné so pač izvanredno predrzne, trmaste in zraven zeló abotne; ali le ponižne niso. In vender kako ljubeznjiva stvarica je ponižna deklica. Užé, ako beremo o kaki tako redki stvarici. Ali v resnici naj bi ne bilo tacih! To bi bilo vender preveč.

Kaj je tedaj storiti? Treba je ohraniti hčere v vedni odvisnosti. Ali slišim užé vprašati: Ali hči ne bode postala na takov način nikdar samostojna? I, kdo jo tudi sili? To je ravno prokletstvo naše zdanje vzgoje, da vzgojamo tako samostojne ženske, kakor so profesorice, doktorice i. t. d. Odvisna bodi hči najprej od svojih starišev, in pozneje od svojega moža. Tako je najbolje za njo in za možá. Gorjé, kjer vlada ženska! — In ako ne dobí moža? slišim zopet vpraševati. — Ako ga ne dobí, ga nima tudi; jaz ji ga ne bodem preskrboval; in tudi ne mislim spisovati knjige o vzgoji onih hčerá, ki imajo namen, postati enkrat stare in zarjavele device. Ako dekcle ne dobí moža, je največ sama kriva, ker ravná ali ko tica, ki visoko leta, in nizko obsedí, — ali ko ona štirinogata žival, ki rije le po blatu.

Dalje, ako hočemo vzgojiti ponižne ženske, ne laskajmo se jim, in ne narejajmo iz njih učenjakinj. O ženski učenosti vender bodemo govorili o poznejih poglavjih.

(Dalje prihodnjič.)

Knjiga Slovénka

v

dobah XVI. XVII veka.

Predgovorček dežele Štajarske, Koroške in Kranjske slavnih velikašev sinovom, vsej viteškega stanu plemeniti mladini.

Ker pa pri nekterih bodisi malo previdnih bodisi manj vzobraženih tudi taki, ki ménijo, da je svet celo majhen, češ, ker se nikdar niso oddaljili od očetovskega doma, ali če so se, jim ni bilo veliko mar, kaj drugod biva ali se godí, o Slovenskem našem jeziku (de Slavonica nostra lingua) brez ljubezni sodijo in govorijo, ti bodo torej mislili, da bom jaz o Slavenih (de Slavis), češ, o neznatnih ljudeh, kaj brez premislika povedal. Zatorej se mi je vredno zdelo na tem mestu globokeje poseči, vendar to reč prav ob kratkem pojasniti. Ne mislim pa s Slavenskim imenom (Slavico nomine) kakega ljudstva skritega v neznatnem kraju ter z gotovimi in kaj ozkimi mejami ograjenega. Temuč imenujem in zapopadam s tem imenom vse kraje in ljudi, karkoli jih ali Slavenski

(Slavice) govori ali se kar največ v besedah vjema, ali katerim se očitno vidi, da so nekako v svaštvu in v sorodstvu s Slavenskim jezikom. Kar jih je pa dozdej spisovalo zgodovino ter v njej preiskovalo ljudstev izvirek in njih nrave, vsi se vjemajo v tem, da Heneti, Veneti ali Venedi, Vindi, Vandali in Slaveni so isti narod ter enega in taistega izvirka. Ako tedaj katero si bodi ime izmed povedanih temu narodu daš, spoznaš, da taisto pomenja. Kajti vsi ti pridevki pripadajo jim po selih pogostoma in velikrat preminjenih, samo poslednji pridevek Slaveni po delih slavno izvršenih je temu narodu došel po njegovem zasluženji. Slava namreč našim ljudem zaznamnja gloria, tedaj se Slaveni (Slavi) imenujejo kakor hvalni, častni i slavni. Vsaj prvega pomena besedi ne bo nikjer nihče praveje razlagal, kakor iz vsakteremu narodu lastnega jezika. Kteri pa na to ne pazijo, pregrešijo se dostikrat prav hudo. V dokaz nam biti more marsikaj. Naj namestu mnogih povem le eno. Mnogi bi namreč radi uganili, kaj Nemcem prav za prav pomeni ono dostojnostno in častno ime Marchschalch. In v tej reči mi je najbolj všeč ne napáčna sumnja preučenega moža doktorja Jeremije Hombergerja, ki pravi: da je starim Nemcem beseda Schalch zaznamnjala ministrum oskrbnika. In če je temu tako, kdo bo torej dvomil, da Marchschalch je to kar mejni oskrbnik? Kajti iz zgodovine vemo, da so pokrajine (marchias) z veliko previdnostjo bile omejene, da so krotili in odganjali na Nemškem tudi naše ljudi, takrat še pogane. Da bi tedaj med gotovimi mejami se zdrževali, napravljene so bile okrajine ali posadke; od tod okrajina v Daniji, Brandenburgu, v Mišnji in Turingiji itd. Iz jedine besedice shalch se torej razvidi, kaka je bila služba in kaka dostojnost Maršalkov. To namreč kar mejnega oskrbnika. Od tod tudi ona najviša dostojnost med prvaki v cesarstvu Archmaschalcha, kar vže kažejo znamenja, s kojimi se kinči, z mečema namreč navskriž položenima, da je oni veljak prvi med njimi, ki zapovedujejo pokrajinam ali posadkam. O prvem delu besede ni mi veliko razpravljati, nekoliko je treba prejšnjim vekom spregledati, ker so sicer v državnem življenji vse jako krepostno in previdno prav oskrbovali, čeravno so v dejanskem imenovanji rabili tudi v velikih rečéh sim ter tje grozne besede (kajti bolje tedaj po svojih učiteljih ne podučeni). Pač nič ni bilo treba grških mešati z nemškimi besedami. Grški (kakor mislim) archi so poznejši prelagali z Ertz: od tod prihajajo Ertzbischoff. Erztmarchschalch. Erzthertzog itd.; kako dobro, naj sodijo drugi. Zdaj naj v rabo sprejete se rabijo. Pa da se vrnem k imenovanju naših ljudi, namreč Slavenov. Kakor bi namreč po pravici kdo rekel, da je Germanom ali Alemanom ime od tod pridejano, ker so bili gar manne ali alle manne, kar je kakor se bere tudi Karolu Velikemu bilo po godu: tako bi tudi ne grešil, kdor Slavene imenuje po Slava, namreč po besedi značeči gloriam. Da so torej Slaveni dobili ime od slavno zvrševanih del, to ni nejasno. A to ime ni bilo prazno pri našem ljudstvu. Kajti občna in vseh časov zgodovina spričuje, da ta narod je bil slaven zarad vojnih kreposti in strašen mnogim drugim ljudstvom. In oče zgovernosti Ciceron nekje tega ne zanikava, rekoč: Dalmati so vedno sloveli za bojevite. Kajti enakogovorečega ljudstva od našega ne ločim. Pa čeravno so se nekteri drznili reči, da od bahanja je ime došlo našim ljudem, vendar se ne manjka več preučenih mož in to tudi Nemcev, ki trdijo, da se to našemu ljudstvu brez krivde pritikuje največ iz sovraštva, ker iz vedne in resnične zgodovine sprevidijo, da se besede z rečmi prav vjemajo. Tedaj kaj čuda, če izvrstnih in slavnih bodisi svojih bodisi tujih del kdo ni kar zamolčal, ali v prosti in ljudski besedi prav in dostojno ni obravnaval? O volih vsaj najpravejše pripoveduje oratar, o vetrovih mornar, o ranah pa vojak. Tudi pregrehe baharije ni koj obdolževati tisti, ki slavno dejanje razkazuje v resničnem pripovedovanji. In kdo bi pač sanjaril, da toliki in tako množni narod se je mogel brez pravice in brez

izredne modrosti v vojski vladati in brzdati, ali da bi bil mogel brez posebnih omenjenih in drugih vojnih kreposti toliko in takih pa tako dolgih in neprenehanih bojov malo da ne po vsem svetu dovršiti? Ktero ljudstvo bilo je slednjič kdaj tako brezpametno, da bi si bilo grdobe ali zadolženja ime samovoljno prilastilo ali da bi si sramotno ime nadeti pripustilo brezkazno.

Če kdo vže preiskuje prvi začetek pa starodavnost Slavenov, našel bo, da ta narod je silno star. Kajti ob oni vojski Grkov zoper Trojo so Heneti poklicani na pomoč prišli sosednjim Grkom. In ako se časova doba prav preračuni, pokaže se popolnoma, da se je vojska Trojanska vojevala okoli tisuč let po vesoljnem potopu. Vidi se torej, da naš rod spada med najstarejše. K temu še prištej, da eden in isti in sicer vzajemni jezik služi našim ljudem pa prestarim enakogovorečim Misijanom, ktere sedaj imenujejo Bošnjake. Imajo namreč Misijani še sedaj črkopisje staro in lastno ter našemu jeziku prav pristojno, z Grki kot sosedji skoro povse soglasno pa vzajemno z Možoviti in Ruteni. Od teh se Hrvatje po svoji pisavi in po pismenih znakih sicer ločijo: a po imenovanji in veljavi, kakor tudi po govoru (kar bode malo pozneje razvidno iz gotovih kazal) se ne razločujejo.

Kar pa tiče prostranost Slavenskega jezika: Le obrnimo sedaj oči na okrog in ozrimo se tudi povsod, preglejmo kraljestva, ogovorimo ljudstva enakogovoreča, našli bodemo res, da Slavenska beseda razširja se po največem delu sveta, ako ne po vesoljnem svetu. Zakaj na jugu poseli so ves oni zaliv Jadranski, ki se zato tudi imenuje Venetski, kjer stoji ono znamenito mesto Veneta (Benetke — po našem ljudstvu tako imenovano), ki gledé na prostornost, srečnost, previdnost in na bogatije v tej dobi mnogo previšuje vse nekdanje i Grške i Latinske države (Rimsko se vé, nekdanj svetá vladarico, zmir izjemljem). V te kraje so namreč pod voditeljem Antenorjem po Trojanski vojski prišli najprej. In to kaže, da Padova, vse Evrope najslavnejša akademija, Benečanov oblasti podložna, je mesto od Antenorja sezidano in imenovano. Celo v Afriki sami, kjer so si nekdanj Slaveni napravili sedež in vladarstvo, se jih ne manjka, ki še sedaj govorijo Slavenski (Slavice). V Aziji, razun meščanov in se vé da brezdelnih ljudi, pa ki vedno domá posedajo ter držijo z Grki, oni govorijo Grški. Ostali vsi, kakor na dvoru Turškega cesarja, vojaci namreč životni stražniki, ktere nazivajo janičare, tako oni, ki služijo v vojski, vsi ti pravim govorijo naš jezik in si pišejo vse s črkami, ki sem jih v posebnem kazalu dal natisniti ter jih Cirilske zovem. In ta naš jezik je v Turškem cesarstvu tako razširjen in navaden, da bi po svoji razširnosti in rabi skoro prekosil dom in jezik Turkov. Proti severju in prav ob severju so Moži ali Možovitje in Ruteni (Mofhi seu Moshovitae et Ruteni), ter vsi tisti, o kterih Ptolomej piše, da so v last dobili Venediški Severni zaliv. Mej tem Venediškim in Venetskim (Venedicum et Venetum) Jadranskim zalivom v sredi so Litvani, Poljci, Čehi (Bojemi), Lužičani ali Vendi na vsaki strani Labe, Moravci, Valahi, Rasciji (Rascii) in največ Bulgari. V Avstriji pa jih je velik del, ktere je Turški trinog z njih sedežev pregnal, ta in unkraj Donave, kteri obdelujejo zemljo in njive. Na spodnjem Štajarskem jih je velik del: tod posebej imenovani Slovenci (Slavi — po domače jih zovejo Bezjake — Besjakos). In malo niže, vsa Požega: Vsa Kranjska naša, in velik del spodnje Koroške: Kraševci (Chorusci), Istrijani vsi, dotikajoči se onega mesta, ki se zove Pola, Benečanom podložno, pozidano od Argonavtov, kakor poroča Strabon. Po vseh teh kraljestvih, pravim, in po njih pokrajinah ljudstva, Slaveni so in Slavenski govoré, in tako od morja do morja govorijo en in isti jezik, to je Slavenski. Ako bi pa kdo zarad nekakega razločka v izgovarjanji in pisanji ne hotel pritrđiti, da so vsi ti enakega jezika ali Slaveni, ta po mojem dozdrevku z nobenim drugim tehtnejšim vzrokom tega ne storí, kakor ko bi menil, da nemški jezik pač znajo Mišnjani, Svevi pa njihovi sosedje, drugi pa, kakor so Belgijani in Saksonci

ter njim najbližnji, da ga ne znajo. Ker pa vse te za Nemce in tudi skupnega domačega imena zavoljo vzajemne jezikove rabe namreč vredne štejejo. Zakaj ne bi iz enakega vzroka omenjenih narodov, ktere so že stari imenovali Henete, Venete, Vinde ali Vende, ne nazivali tudi Slavenov? Manj skoro se mej vsemi temi narečji loči izreka, kakor to mej Mišnjani, Saksonci, ali Belgijani. In v priporočenje Slavenskega jezika zdí se pripomore tudi to ne malo, da ne tolikauj zunaj kot znotraj po Nemškem so tudi imenovanja kraljestev, knezov, viteškega reda, starih rodbin, mest, rek in vasi poznarnjana s Slavenskimi besedami. Moši se imenujejo od mož, kar pomenja vir. Ruteni ali bolje Rusi hočejo se zvati kakor Rossojeni, to je, disseminati. Poljci imajo ime od pojle, to je, a campo. Bojemi imenovani od boj, kar znači bellum, od koder tudi Bavari, to je, Bojari ali Vojari, to je duces. Moravi po reki Moravi. Ogrom celó se je tudi tolikanj priljubil Slavenski jezik, da so nekđaj svoje četrtne oblastnike nazivali vojvode (po besedi nemško Hertzogen), to je, exercitus duces. Po domače spačeno pravijo vajda. Bili so pa oni, če se ne motim, vojvode ali oblastniki v kraljestvu Ogerskem, dokler je še bilo celo, na Erdeljskem eden, kakoršen je bil Huniad, res Ogerski Ahilej, oče kralja Matije. Drugi v Sepusiji (in Sepulio), tretji v Valahiji, četrti v Rasciji. Tudi ono mesto stoječe ondi, kjer se Sava in Donava stekate, Alba Graeca, Nemci pravijo Griechisch Weissenburg, ima ime Henetsko, namreč Welgrad. Pomerjani tudi imajo ime a pri morju, kakor če rečeš marini ali accolae maris. Torej se vodje Pomeranije zovejo one pokrajine gospodje. Vodje Meklenburški (Megapolenfes) so tudi Henetov vodje, in imajo ime od Stari Grad, kar znači staro trdnjavo, selo namreč utrjeno. Kakor i oni veliki vodja Mošus (Mofhus) svojo poglavito stolico zove tudi Stari Grad. In Turškega Cesarja stolica Constantinopolis imenuje se Car grad, to je, Caesaris arx. Glavno mesto Štajarske kliče se Grac popačeno, praveje Gradec, to je, Arx. Mejni grofje Brandenburški so Slavenov ali Vandalov vodje: In presvetli knez Saksonije, volitelj, premilostno ohranjuje in brani več Cerkvá, katerim rabi Slavensko narečje. Preslavno mesto Lipsko (Lypfia) ne le zarad blaga, ki se tukaj iz daljnih dežel zлага in daje kot tržišče onih krajev ampak tudi zastran gojitve vseh prekrasnih umetnosti in pobožnosti jako cvetoče, Avgustu presvetlemu knezu volitelju itd. podložno, ima še doslej Slavensko ime, kajti ima ime od lipa, kar vsem Henetom ali Slavenom pomenja drevo tiliam, nemški Linden, morebiti zato, ker je v tem kraji raslo obilo lip. Mesto Hemnicija (Chemnicium), sloveče zarad premnogih kaj prebrisanih glav, kakor zarad Jurija Fabricija, blagega spominja, pa g. Martina Chemnicija, ima ime od Kamen, kar znači lapidem, torej Kamenica, zvana nekako lapidosa. Sredi pota med Lipskim in Vitebergo (Wittebergam) je gradič, ki se sploh zove Dûben, ima ime od Dub, kar zaznamnja quercum. Od tod Dubina quercetum. Pa idimo vže bliže na obrežje reke Labe, prašajmo, kakošna imena kažejo bližnji naseljenci. Navesti hočem pa v tej reči ne samo svoje dozdevke. Viteberga, vsemu svetu znano mesto, če bolj na tanko reč pretehtamo, dozdeva se to ime, katero sedaj ima, novo in blezo popačeno: kajti če se imenuje od Bele gore, kakor bi se zvalo nekako v Saksonschem narečji: ne vidim, zakaj ne bi se klicalo mari Schwartzberg. Ker tam ni nobene gore, ni bele ni černe, kadar ono mesto leži na planoti. Torej je bolj verjetna domnéva tistih, ki mislijo, da se ono mesto zove beli Brud, to je Album trajectum ali Beli Breg, da je Alba ripa. Kajti bolj prav zove se menda po brodu, kateri je bil nekđaj in dokler niso rabili mostovi, ondukaj bolj sloveč mimo drugih, ali od belega brega, kakoršen se tamkaj kaže očém. Iz enakega vzroka, ako se ob reki Labi više pomaknemo, prikažeta se nam koj Pretin pa Preč, kterima se še danes vidi, da imata ime od brodov. Tako se Torga brez dvoma zove po tergu, kar pomenja forum ali mercatum ali castellum.

In da pustim druge, podajmo se k staremu mestu po imenu Mišnja, katero je vsej krajinji dalo ime, ter je sloveče kot sedež škofa in mejnega grofa vse tiste pokrajine. Od kod čemo ugibati — da prihaja to imenovanje? Po Slavenskem jeziku ga bode treba loviti. Ker ako ga izpeljemo iz majcen, kar znači parvum, se naslov ne pristoji ni mestu ni vsej pokrajini, vzlasti tako stari in tudi sloveči. Morebiti kdo poreče, da ni neprimerno, da ima mesto ime od Misni, kar znači vrbanum. Kajti mestu pomenja Henetom vrbem, torej pridevek mestni vrbanus. Ako torej smemo eno samo črkico ali izpustiti ali mehkeje izreči, se pokaže, da od mistnih ali misnih to je vrbanis prav po znamenitosti ono mesto pa tudi vsa okrajina ima svoje izvirno ime. In ako sem v tem ugibanji kaj zgrešil, naj mi oprostijo, kateri imajo bolj resnična in rečem bolj pristojna, da jih povedó. Tacih je jako mnogo po obrežji reke Labe in po vsej Mišnji, in ker starejših imen mimo teh, ki so jim jih nekdanj bili nadeli naši ljudje, nimajo: sklepa se lahko, da naš rod teh krajev nekdanj ni le imel v posesti, temuč da je ondi zapustil tudi naslednike. Ti so narečje sicer premenili, sploh namreč govorijo nemški, po rodu so vendar prav za prav Heneti. Koliko je sicer v vsakem stanu in pri vseh pogodbah, sosebnost pa pri pravem oznanovanju resničnega nauka o Bogu do tega, da človek zna jezik tistega ljudstva, s katerim mu je opraviti, to vsakdo lahko sprevidi, ako tudi jaz molčim. Ker je pa ta Slavenski jezik (Slavica lingua) jako razširjen, in se tudi po velikem ter poglobitnem delu Nemčije razprostira: niso torej grajati tisti, ki se nekoliko s tem trudijo hoteči ta jezik ohraniti in razširjati ter tako tudi pojasnovati. To reč bolj natanko pretehtavši je nekdanj Karel tega imena Četrtri, Česki kralj in Rimski cesar v posebni postavi, aurea bulla jej pravijo, brezdvomno po zrelem prevdarku ter soglasnem privoljenju vseh stanov in knezov vsega rimskega cesarstva ukazal, da poslej naj voliteljev sinovi med poglobitnimi jeziki naučijo se tudi Slavenščine (Slavicam). Prav dobro je spoznal ta premodri Cesar, da bi voliteljev sinovi težko mogli pogrešati znanja Slovenskega jezika (Slavonicae linguae): kedar namreč premnogi izmed knezov za podložnike imajo ljudstva tega jezika. Pač pravilnejše se storí sodba in bolj pravično velikrat proglasi, kedar sodnik sam pravdo i sliši i razumé, kakor oni, ki to stori po tolmačih. Ker je pa ravno to tudi za oznanjevanje slave Božje in v razširjevanje cerkve Kristusove zelo potrebno: kaj naj bi se vse storilo; ne toliko visokorojenim, kolikor tudi drugim, kakor srednjim tako i prostim ljudém, kateri so rojeni k službovanju in ne k gospodovanju in to ne le na enem in ravno tistem pa stanovitnem, temuč tudi na nestanovitnih in raznih krajih, kakor nanese razmera in čas pa sreča.

Nikakor pa ni zamolčati onega prehaljenega vže omenjenega cesarja Karla Četrtega znamenita in neumrjoča milostnost in ljubezen do roda Slovanskega (genus Slavorum). Kedar je namreč bil podučen, da narod Česki (Bohemorum) izvira od Slavenov (a Slavis), se je predobri knez tega tako poprijel ter si tako k srcu vzel, da ni miroval, dokler je v Pragi svetemu Hieronimu Stridonskemu našemu rojaku posvetil cerkev. In da bi spominj, da so isti narod i Slaveni i Čehi, bil in ostal večten, volil je razun tega, da ondi tudi Slaveni in v Slavenskem jeziku vedno obhajajo in opravljajo službo božjo. Da bi pač dan danes več jih posnemalo tolikega cesarja modri in pobožni ukaz, in da ne bi kakor našega ljudstva tako i cerkve Kristusove sovražili, marveč z vsemi dejanji pobožne vdanosti pospeševali. Nič bi ne trpeli. Pa naj neham zdaj kaj več naštevati o jeziku Slavenskem. Kajti jaz ne dvomim, da bode vsak pametni človek tej moji sicer priprosti a resnični razlagi prav dal in z menoj trdil, da se narod Slavenski (gentem Slavicam) za najstarejši in najmnožnejši, po vsem svetu skoro razširjen, in tudi ne tako zanikaren, ampak mej najbolj spoštovane po pravici šteti mora, in da jezik njegov je prepotreben, da se ga naučimo nič manj kakor kterelega koli drugega.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

II.

Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“.

V dan 18. okt. t. l. ob 9. uri dopoldne v družbeni sobi „Slovenskega učiteljskega društva“
(v grof Blagajevi hiši na Šent-Jakobskem trgu).

(Dalje.)

Zatorej predlagam: 1. „Odbor slovenskega učiteljskega društva“ naj po primernem potu na to deluje, da se učni načrt in učni návodi kranjske dežele z ozirom na omenjeno postavo in dotične ministerjalne naredbe ter z ozirom na potrebe v naši deželi prenaredé. 2. Odbor „Slovenskega učiteljskega društva“ naj po primernem potu razjasni korist meščanskih šol, zlasti koristi obrtnijske meščanske šole v Ljubljani in v Idriji.

Gospod Gabršek: „Slavni zbor! Stališče, na katerem stojimo danes gledé šolske novele, je jako težavno, kajti izreči nam je svoje mnenje o noveli, ki je postala užé zakon, a se vender še ni toliko ukoreninila, da bi mogli užé iz izkušnje govoriti o njeni slabi ali dobri strani. Treba bode še dokaj časa, predno se bode pokazalo, koliko bode uplivala na razvoj ljudskega šolstva. V nekaterih deželah bode upliv večji, v drugih zopet manjši, čim bolj ali manj je namreč šolstvo v dotičnih deželah razvito. Gledé šolske dolžnosti ima g. predgovornik nekako prav, ko pravi, da na Kranjsko nova šolska postava ne bode mnogo uplivala, kajti znano je, da je bila na Kranjskem na deželi užé do zdaj 6letna dolžnost hoje v šolo; a v tem bi se vender le znal g. poročevalec motiti, ko misli, da tudi v mestih in v trgih ne bode upliv Bog vedi kakov. Kar se Štajerske tiče, moram g. poročevalcu ugovarjati in reči, da bode novela marsikaj nekako na slabeje izpremenila, če ravno g. ravnatelj misli, da tudi tû upliv ne bode tako velik. Tudi za to deželo zdé se g. predgovorniku šolske olajšave jako primerne, ker zdaj bode po njegovih mislih vsakej občini mogoče one olajšave vpeljati in izvesti, katere jej najbolj ugajajo. S tem pa se bode ravno ona vez raztrgala, katera je do zdaj vezala celo ljudsko šolstvo, namreč vez enakomernega pouka in s tem jednolike izomike, kajti različno šolanje vsake občine ali vsacega kraja škoduje občnosti in vzgojuje posebnosti.

Pa tudi prikrajšan pouk sam se ne more popolnem strinjati z namenom ljudske šole. Res, da pouk sam še ne zadostuje za poznejše življenje, kajti omika ni jedino sredstvo človeške blaginje; omika le posreduje pribavljanje družih potrebnih sredstev za koristno življenje. V tem pomenu je torej pouk nenadomestljiv. A držeč se pedagogičnega pravila, da je za otroke bolje malo pa dobro, nego mnogo pa slabo, bi oni skoro prav imeli, ki hočejo šolski pouk, vzlasti kakeršen se je začel tû pa tam otrokom, v časih celó v neprebavljivej obliki, podajati, nekoliko skrčen imeti. Le da se pri tem tako rado pozabi na ono, kar bi jedino moral vsak pedagog pred očmi imeti, namreč poučevanje za praktično življenje. Kako se more tudi s skrajšanim poukom na podlogi praktičnosti in umne razporedbe ter s pomočjo odraslih mnogo koristnega doseči, podajete nam prelep vzgled Saksonsko in Norveško. Na Saksonskem je većinoma le poludnevni pouk, a ljudstvo je splošno omikano in jako imovito. To pride od todi, ker se v šoli ne gleda le na formalni, marveč tudi na praktični pouk. Še lepši vzgled, kaj premore dober pouk, nam kaže Norveško. Ondu je na deželi jako malo šol, in še v teh se poučuje le v nekaterih dneh v tednu; a vender zna vsak Norveščan, star ali mlad, možki ali ženska, čitati in pisati; in sploh bi nam mogla biti Norvegija v mar-

sičem v vzgled. A kako je mogoče to doseči? Tako imenovani potovalni učitelji obiskujejo raztresena sela le zaporedoma, tû poučujejo otroke vpričo odraslih; ko pa odidejo, nadaljujejo stariši ali drugi odrasli to, kar jim je učitelj pokazal. S tem ostanejo otroci v vednej zvezi s poukom, stariši sami pa, ker so pri pouku navzočni, vtisnejo si užé zdavna preučeno tvarino na novo v spomin ter se vedno še kaj novega učé. Takov pouk vpliva torej na ves národ, in sram bi bilo Norveščana, ki ne bi bil omikan.

Ko bi bile tudi pri nas take razmere, ne bi se bilo tudi poludnevnega pouka nič bati. Ker pa temu ni še tako, a novela vender le zahteva skrajšanje tvarine v nekaterih predmetih, zato se vesten in za blagor ljudstva vnet učitelj ne bode motil nad izrazom „najdounnejše in najimenitnejše, kar je vredno vedeti“, temveč bode poučeval vse ono in v takej obliki (se vé, z ozirom na učni črtež), kar bode otrokom v njihovem poznejšem življenji najbolje koristilo. Bodisi po prejšnjej ali po novej postavi, vselej in povsod je ves pouk pri učitelju samem; on je tisti prevodnik, kateri snov v otroški razum prevaja in misli v otrocih vzbuja; pri njem je vse; oživljajoči duh je le on sam. Le tisti, ki pozná notranjost otrok, njih darovitost in vse ugodne ali neugodne okolnosti, more izpredvideti, kaj je za vsacega posebej in za vse skupaj najprimernejše in najdounnejše. Zato menim, da vestnega učitelja, kakor do zdaj, tudi za naprej ne bodo preveč ovirali novi predpisi iz rečnih predmetov, kajti dokler bode zajemal tvarino iz predpisanih učnih načrtov, mogel se bode v podeljevanje te hrané vedno prosto gibati.

Izkušen učitelj oziral se bode vedno na poznejše življenje otrok, on bode skrbel, da se jim prestop iz šolskega v dejanjsko življenje kolikor móči olajša, da jim napravi nekak most, čez katerega idóč mogli bodo otroci tudi neposrednje rabljivo tvarino s soboj v življenje jemati. Res je, da je otroški razum v 7. ali 8. šolskem letu najbolj vzpremenljiv za takov praktičen pouk, a popolnem razvit tudi v tej dobi še ni. Ko pa nastopi doba otroške zrelosti, takrat je otrok šolske klopi užé zdavna zapustil in na šolski pouk užé pozabil, kajti po izstopu iz šole na nadaljnjo izobražbo niti ne misli. Temu nedostatku moralo bi se bilo užé zdavna v okom priti, kajti ta hiba uničuje ves učiteljev trud. A prejšnja šolska postava se ni na to zadosta ozirala. Na Kranjskem osnovali so res tako imenovano ponavljalno šolo, a ta, kakor je sploh znano, nikakor ne izpolnjuje tú imenovane svrhe. Ker pa je neogibljivo potrebno, da se prehod iz šolskega v dejanjsko življenje omogoči, zato je popolnem prav, da se je v §. 10. šolske novele določilo, da se morejo za nadaljnjo splošno izomiko mladine šoli odrasle osnovati posebni tečaji. Take nadaljevalne (a ne ponavljalne) šole morale bi se povsod ustanoviti. Potem se bode na jednej strani lažje spregledala skrajšana dolžnost šolskega obiskovanja, na drugej strani pa bode ravno na ta način mogoče, da mladina ne postane takoj po izstopu iz šole indiferentna za nadaljno izobražbo. Ako pa se bode skrbelo še za ljudske krajne knjižnice, bode odraščena mladina tem raje po njih posegla, in trud učiteljev ne bode brezuspešen. Le tako širila se bode véda mej národ; ta pa bode ohranil vedno zdrav razum za šolo in njeno korist.

Nasvetu g. poročevalca, da bi se pri prihodnjej dež. učit. konferenci predelali učni načrti, moram v nekoliko oporekati. Kakor znano, zaukazal je g. minister za uk in bogočastje v dan 8. jun. t. l., naj deželne šolske oblasti učne črteže takoj v pretres vzamejo. Nekaj so dež. šolski svéti gledé izpeljave šolske novele užé odredili, gledé učnih črtežev pa čakajo še natančnejše informacije. Najbrž vprašali bodo okrajne ali dež. učit. konference za svét, mnogo določeb v tej zadevi pa bodo morda sami ukrenili. Ker pa je neobhodno potrebno, da učitelji kot veščaki to reč pretresavajo, a se ne vé, kdaj bode prihodnja dež. učit. konferenca in še sploh ne bode dež. šolski svet užé preje pregledoval učnih načrtov, zato bi bilo na pravem mestu, da se naše društvo

samo pobrine za ugodno in národnemu šolstvu koristno rešitev tako važne zadeve. Predlagam torej: slavni zbor naj sklene: Odboru „Slovenskega učiteljskega društva“ se nalaga, da sestavi nekako spomenico (memorandum) na deželni šolski svèt, v kateri se izrečejo želje slovenskega učiteljstva gledé izpremene učnih črtežev.“

Debate o tem govoru udeleži se tudi g. Matej Močnik, kateri se z g. Gabršekovimi mislimi popolno ujema.

Vsled tega se predlogi g. Lapajneti in g. Gabršeka odboru izročujejo, naj se dalje preudarjajo in po primerni, postavni poti izvršujejo.

Za tem pridejo na vrsto posamezni nasvétí; vzprejeli so se pa sledeči:

Gospod Rantov predlog: „Slovensko učiteljsko društvo“ naj bi se zopet obrnilo na kranjski dež. odbor s prošnjo za dovoljenje ponapredščin ljudskim učiteljem.

Gospod Dimnikov predlog: „Slovensko učiteljsko društvo“ naj kranjskemu deželnemu odboru ponavlja prošnjo, naj bi se učiteljem na enorazrednicah dovolila opravilna doklada.

Gospod Dimnik in gospod Lapajne predlagata dalje: „Slovensko učiteljsko društvo“ naj kranjski deželni odbor prosi, da bi se učiteljem na Kranjskem pre naredile in uredile petletne doklade. Imenovana prošnja naj bi se glasila takó:

„Slavni deželni zbor!

Spoštljivo podpisani odbor »Slovenskega učiteljskega društva« si dovoljuje uljudno prositi, da bi se kranjskim učiteljem petletne starostne doklade računile po dotičnih plačah, katere uživajo na podlogi deželne postave v dan 9. marcija 1879. l., tako, da bi 31% kranjskih učiteljev dobivali 40 gld., 31% — 45 gld., 31% — 50 gld. in 7% pa 60 gld. na kvinkvenijah. To ponižno prošnjo opirajo kranjski učitelji po uljudno podpisanem odboru s sledečimi razlogi:

1. Računijo se petletne starostne doklade učiteljem po vseh deželah, kjer so enake ali slične postavne določbe, tako, da znašajo 10% dotične plače, n. pr. na Štajerskem, kjer so učitelji dotirani s 550, 600, 700, 800 in 900 gld., so kvinkvenije po 55, 60, 70, 80 in 90 gld.

2. Po postavi z 29. aprila 1873. leta, §. 22., je bila res najnižja plača kranjskih učiteljev brez izjeme le 400 gld., in nobeden kranjskih učiteljev (razen Ljubljanskih) ni imel postavne pravice, večjih dohodkov zahtevati. Ta paragraf je pa s postavo z 9. marcija 1879. l. bistveno izpreminjen, tako, da ima po §§. 38. in 39. tega zakona 31% kranjskih učiteljev pravico do najnižje plače 450 gld., za drugih 31% je najnižja plača 500 gld., in za 7% je zopet najnižja plača 600 gld.

3. Tem učiteljem naj bi se torej računile tudi kvinkvenije po njihovih plačah, ne pa, kakor je do zdaj običajno, da se dajejo vsem kranjskim učiteljem kvinkvenije po 40 gld.

Ako bi se te doklade kranjskemu učiteljstvu, ki je itak le slabo dotirano, v navedenem smislu zvišale, ravnalo bi se v smislu postave z 9. marcija 1879. l., pa bi se deželnemu šolskemu fondu ne naložilo skoro nikakoršnega bremena novega, kajti za vse učiteljstvo bi trebalo pri priliki samo svote od 1500 gld. na leto v proračun postaviti.

Kranjsko učiteljstvo pa bi hvaležnó pripoznalo slavnemu deželnemu zboru skazano, v postavi naznačeno naklonjenost in se vedno z večjo marljivostjo poprijemalo svojih lepih stanovskih dolžnosti.“

Odbor „Slovenskega učiteljskega društva“.

Gospod Lapajne predlaga dalje: Učiteljem manjka pomočnih knjig pri poučevanju, torej naj bi „Slov. učit. društvo“ vse slovenske šolske pisatelje povabilo, naj bi po podanem načrtu spisovali sestavke takim knjigam, ter jih pošiljali odboru, kateri naj bi jih potem uredil in časoma dajal na svetlo.

Vzprejmeta se ta predloga.

Gospod Gabršek nasvêtuje, naj bi se po vzgledu učiteljskih društev na Štajerskem tudi na Kranjskem osnovala tako imenovane podružnice „Slovenskemu učiteljskemu društvu“ v Ljubljani, da bi se potem po teh še le začéjalo pravo in uspešno društveno delovanje.

Gospod Lapajne meni, da, ako bi se hotle napravljati podružnice, morale bi se popred prenarediti društvena pravila, kar pa zdaj ne kaže.

Gospod Žvagen ugovarja g. Lapajnetu, ter priporoča predlog g. Gabrška.

Gospod Kante podpira predlog gosp. Gabrška gledé osnove podružnic in je za predrugačenje pravil.

Gospod Anžlovar pravi, „národna šola“ naj nam je glavni princip; za to je on za osnovo podružnic, ker po njih se dá ona najuspešneje gojiti. On meni, vse osnovane podružnice naj pristopijo k glavnemu „Slovenskemu učiteljskemu društvu“ s primernimi doneski. Na ta način bi se potem lahko ustanovil v Ljubljani posebni slovenski učiteljski list. Za eno samo glavno učiteljsko društvo so pa ravno tako tudi vsi Primorski učitelji.

Gospod Lapajne meni, da le literarno naj delujemo, kakor delujejo učitelji na Hrvatskem, ne pa z osnovanjem podružnic.

Gospod Anžlovar govori še enkrat za predlog g. Gabrška.

Gospod Tomšič pravi, da gledé osnove podružnic se menda dobro ne razumemo; vsaj smo imeli užé taka društva, a kakšen je bil njih konec? Gledé šolskega lista pa bode tiskar gotovo takoj vsem postregel, da le začéjé bolj pridno vanj dopisovati in si ga naročevati, kakor dozdam.

Gospod Kante pravi: Učitelji imajo sploh pičle plače in zato se občnih učiteljskih zborov v obilnem številu udeleževati ne morejo. Ako se pa osnujejo podružnice, bi se pri takih lahko udeleževali zborov in posvetovanj, ter bi potem k občnim zborom pošiljali svoje zastopnike.

Gospod Predika gorko podpira predlog g. Gabrška, ter meni, da naj se vsa stvar izročí odboru, ter se mu naroči v tej zadevi, kar se mu primerno zdi izvésti.

Gospod Zarnik pravi: Učitelji na Kranjskem nismo pol leta ne en dan prosti, ker imamo ob četrtkih ponavljalno šolo, in zato naj se nam, ako nimamo podružnic, nikar ne očita, da smo zaspani. Drugače je to na Štajerskem. A kranjski učitelji smo navdušeni za svoj stan in národno šolstvo, kar se je užé ob mnogih prilikah pokazalo; podružnice na Kranjskem pa se ne bodo obdržale in ne dosti koristile, ako se tudi osnujejo.

Gospod Stegnar mej drugim omeni, da ko bi se odbor „Slovenskega učiteljskega društva“ mogel pomnožiti sè delavnimi močmi (kar pa skoraj ni mogoče), in bi ta potem stopil v zvezo z drugimi, in bi potem združeno delovanje se pričelo, bi se bilo česa nadejati. A podružnice osnovati, zdi se mu jako nepraktično, vsaj se tako ne bodo mogle obdržati, vsaj imamo dokaze pri „Glasbeni Matici“, pri „Slovenski Matici“ i. dr. Navdušenost nas mora siliti k delavnosti, zato naj drugi učitelji stopijo v kontakt s „Slovenskim učiteljskim društvom“, zbirajo naj se o priličnem času, posvetujejo se in to naznanijo društvu, katero bode užé skrbelo, da se vsaka dobra misel zadovoljno porabi.

Gospod Gabršek pravi: Nasvêt njegov je bil vsestransko dovolj pretresen, zato on smatra osnovo podružnic za sredstvo, društvu pridobiti novih udov; zato on še enkrat predlaga, da naj odbor pričné delovati v tem smislu.

Gospod Stegnar pravi, odbori posameznih okrajnih društev naj stavijo „Slovenskemu učiteljskemu društvu“ svoje mnenje o tem.

Pri glasovanji bil je predlog izročen odboru v daljno pretresovanje.

Na vrsto pride volitev 9 udov v odbor. Izvoljeni so vsi prejšnji g. g. odborniki, samo namesto umrlega Kuharja izvoljen je odbornikom g. ravnatelj Ivan Lapajne.

Predsednik se k sklepu zahvaljuje vsem g. g. udeležnikom te skupščine, ter želi, da bi vsak posebej in vsi vkup v pravem, napredovalnem duhu kot dobri učitelji tudi zvesto delali za dobro šolo ter zdatneje koristili ožji in širneji domovini svoji. S trikratnim „živio“ našemu presvetlemu vladarju sklene se skupščina. (Dalje prih.)

Opis Krškega okrajnega glavarstva.

I. L.

(Dalje.)

Šolske in župninske občine v Kostanjeviškem sodnijskem okraji.

Šent-Jarnej.

Zemljepisni del.

Vsak dober človek ljubi čez vse svojo domovino. Zraven svoje domovine pa ljubi vsak posebno svoj rojstveni kraj. Že pregovor pravi: „Povsod je prijetno, domá pa naj bolj“. Šent-Jarnej je velika župnina na Dolenjskem, tri ure oddaljena od Novega mesta. Župnina je užé stara. Šteje čez 5400 duš. Ima 56 prav lepih in velikih vasi in 12 cerkvic (podružnic), ter lepo in veliko župljánsko cerkev sv. Jarneja. Župnina ima enega župnika in dva duhovna pomočnika (bili so nekđaj po trije); ti skrbijo za dušni blagor svojih župljánov; ima pa tudi tri učitelje, t. j. nadučitelja, učitelja in učiteljico, kateri tudi po svoji zmožnosti prav marljivo skrbé za razvijanje dušnih zmožnosti otrok. Za šolo ugodnih otrok je blizo 600. Hodi jih pa blizo 400 v vsakdanjo in blizo 100 v ponavljalno šolo. Prebivalci so največ kmetje; mnogo pa se jih pečá z roko-delstvom, posebno usnjarijo, trgovstvom (prodaja domačih pridelkov). Kmetje si prideljujejo različnih pridelkov, posebno vina.

Mного pa si prislužijo z vožnjo. Prevaževajo namreč mnogovrstne reči z enega kraja v drugi, toda ne prihranijo mnogo, kajti navajeni so na dobro življenje; purani, gosi, kapuni jim dobro dišijo. — Skozi Šent-Jarnej vije se mali potoček „Kobila“, kateri priteče izpod Gorjancev, ki mejijo župnino na Belokranjsko. *) Hiše so srednje velikosti, toda vender lepe, posebno je župljánska vas Šent-Jarnej dosta lepa. Cerkev je prostorna in lepo ovenčana. V zvoniku visí petero zvonov. Župljáni pridelajo tudi mnogo vina v svojih vinogradih, ki obdajajo župnino od dveh strani, namreč na jugu in zahodu. V župnini nahaja se tudi več gradov, kateri so jako znameniti. Tako n. pr. so: „Pleterje“, v katerem gradu so nekđaj stanovali menihi, „Kartuzjani“, „Gracerjev turn“ (Feistenberg), znamenit za časa Francozov, Turkov i. t. d.

Pri Šent-Jarnej prične se velika in lepa ravnina, katera se razprostira še onkraj Save celó do Zagreba. Šent-Jarnejška župnina meji na severji na župnino: Šent-Kocijansko, na vzhodu na Kostanjeviško, na zahodu na Belocerkevsko in na jugu na Brusniško. — O Šent-Jarnejju je znana národna pesen: „Ni lepšega ptiča, kot je petaln, Ni lepšega kraja, kot je Šent-Jarn“. Zložil jo je baje nek učitelj. Mnogo popotnikov potuje skozi Šent-Jarnej, ki je središče mej Krškim in Rudolfovim itd.

V slabem razmerji so njive in travniki v krajih od Šent-Jarneja proti Rojem in Grobljem, kakor tudi proti Dol. Starivasi, kajti ondi je peščen svet. Drugod so boljše njive, travniki in vinogradi, posebno proti Rudolfovemu in pod Gorijanci od Št. Jarneja.

*) Hribje Šent-Jarnejške župnine so: Gorijanci, Tolsti vrh, Golobinjek, Solnčnik i. dr. Na Gorijancih je stalo nekđaj jezero na mestu, ki se še zdaj imenuje „Pri jezerih“.

Ljudstvo je bolj ubožno kakor v vinskih krajih sploh. Tudi je malo omikano, razun prebivalcev v gradeh in nekaterih vaščanov. Zeló sem se čudil, ko sem pred 12. leti sem prišel; kajti imeli so šolo, pa zeló pičlo število je bilo onih, ki bi bili znali dobro čitati, pisati in računiti. Vzrok temu je bil gotovo ta, da se je v šoli le preveč nemščina ubijala, ter so tako otroci se šole bali in se zeló malo naučili. Zdaj pa je mnogo mladih ljudi, ki znajo čitati, pisati, računiti in so v boljšem duhu vzgojeni. Lehko bi se o tem spisale cele knjige, kako zeló zanemarjeni in na krivo misel zapeljani so bili ubogi otroci, ki so zdaj gospodarji v tej lepi župnini Šent-Jarnejski.

Vasi so: Šent-Jarnej, Šmarčjas, Razdrto, Dobravca, Gomila Gorenja, Gomila Doljena, Drama, Čadreže, Maharovec Gorenji, Maharovec Doljeni, Breškavas, Pristavca, Pristava, Gmanjca, Polhovica, Gradišče Gorenje, Gradišče Doljene, Mokropolje Gorenje, Mokropolje Doljene, Žapuže, Prapreče, Hrastje, Tolstivrh, Loka, Orehovica, Staravas Gorenja, Staravas Doljena, Cerovlog, Vrhpolje Gorenje, Vrhpolje Dolenje, Mihovo, Žvabovo, Jelša, Brezovica Gorenja, Brezovica Doljena, Apnenik, Vratno, Javorovica, Šmarije, Drča, Sela, Volčkovavas, Ban Gorenji, Ban Doljeni, Vrh, Ledečavas, Vrbovce, Groblje, Iménje, Brezje, Ostrog, St. Jakob, Roje, Mihovca, Stranj.

Cerkve so: V Šent-Jarnej, v Starivasi Dol., v Starivasi Gor., v Orehovici, v Gradiškem polji, v Čadrežu, v Polhovici, v Mokropolju Gor., na Vrhpolji Gor., v Šmariji, v Ledečivasi, na Grobljah, na Tolstemvrhu; zdaj jo zidajo in je užé na pol izdelana na Gojancih, kjer je pred 40. leti razpadla. Bile so še v tej župnini cerkve: v Pleterjah v gradu, ki je pustina in še stoji; na Javorovici, v Šent-Jakobu. V Valvazorjevih časih je bilo 26 podružnic.

Gradovi so: 1. Gracerjev turn (Feistenberg), kjer je gospod Karol Rudež zdaj posestnik in predsednik kraj. šol. svéta, izvrsten národnjak. 2. Draškovec (Draschkovitz), posestnik Trenz Ferdinand. 3. Pleterje (bivših minihov Kartuzjancev), zdaj baronezine Borsch in še zraven teh tudi manjši gradiček na „Golem“ (proti Belicerkvi). 4. Prežek (Preissek), lastnina pl. Langerja. 5. Na „Volavčeh“, lastnina g. Tusena v. Fichtenau-a c. kr. poštarja v Rudolfovem.

Zgodovinski del.

Spominki in znamenitosti bi bili: V Grobljah je utegnilo stati v rimskih časih mesto, kajti še zdaj opeko in kamnitne prage in druge reči izkopavajo po polji in v vasi. Ravno tako tudi v Razdrtem, pa še v Gradišču Gorenjem in Doljenem. Župnina je bila l. 1248. ustanovljena; prvi župnik je bil Bertoldus. L. 1547. je bil tukaj za župnika Primož Trubar. Zdanji farovž je bila grajščina; župnik je poprej stanoval daleč gori v privatni hiši v Šent-Jarnej. Kaplanija je bila v hiši pri veliki cesti šte. 2, zraven zdanje šole, bivše mežnarije. Šola je bila poprej mežnarija, ter se je razširjevala in vzdigovala tako, da je bilo eno nadstropje prizidano. Pripoveduje se o nekem Klančniku, ki je bil tū prvi učitelj, nadalje o Makavcu. Pred g. Sajé-tom je bil tū g. Janez Simonič 16 let, in takrat se je šolstvo začelo nekoliko bolj gibati. Leta 1871., v dan 4. oktobra, je prišel tū sem g. Janez Sajé. Leta 1875. se je šola razširila v dvorazredno, kjer je bil drugi učitelj g. Valentin Burnik. Leta 1876. se je ta razširila v trirazredno ter se je privzela učiteljica gdč. Emilija Korošic. Umrla je ta užé maja meseca 1877. l., nadomestovala sta jo tukajšnja gg. kaplana, Karol Jančigar in Josip Pekovec. Jeseni prišla je za učiteljico gdč. Ludovika Donati, potem je šel g. Burnik na Dvor, ter prišel na to mesto g. Fr. Mihče. Namesto učiteljice pa gdč. Kristina Zadnikar, zdaj pa zopet gdč. Ana Schmidinger.

Valvazor pripoveduje o Gracerjevem turnu, da je stal užé l. 1328. in da so ga imeli plemeniti gospodje tega imena v posestvu; zato je obdržal grad to imé še mej

ljudstvom. O tem gradu pripoveduje Valvazor, da so ga bili v njegovih časih Uskoki napadli po noči in oropali, umorivši prej hišino in oskrbnika. Posestnica (gospa Buzet s hčerjo) jim je bila komaj ušla. V okolici so razsajali tudi Turki v 16. stoletji. Po Valvazorju so bili plemeniti gospej Thurn v Šent-Jarnej roke odsekali. Pleterski grad je stal po Valv. poročilih užé v 13. stoletji ter se je imenoval Licherstein in tako tudi njega gospodje, ki so ga prodali okoli l. 1400. Celjskemu grofu Hermanu II. Ta pa je tukaj ustanovil samostan Kartuzijancev. Hermann II. je bil tudi v tem samostanu pokopan. V Valvazorjevi dobi so si bili Jezuiti Ljubljanski ta samostan osvojili; eden iz te družbe je tudi tukaj bival; kajti Kartuzijanci so bili samostan že v 16. stoletji v nered spravili in zapustili. Stari grad Prežek je bil visoko na Gorjancih, a užé pred 200 leti ves razdrt. Prežeški gospodje se imenujejo užé v l. 1248. in 1264., a užé v Valvazorjevi dobi ni nijeden te rodovine več živel, marveč so bili novi Prežek Turjaški gospodje sèzidali; a v lasti ga je imel pred 200 leti grof Paradeiser. (Dalje prih.)

D o p i s i.

Z Moravskega. V Brnu na Moravskem, in sicer o važni zadevi jezikovnega pitanja na ljudskih šolah, zgodil se je čudež. V tem mestu je bilo namreč mestno starešinstvo, dasi tudi po večini nemško, po dolgem obotavljanji nazadnje vender prisiljeno, ustanoviti za trideset tisoč čeških stanovalcev dve novi češki ljudski šoli. Nedavno je stalo na dnevnem redu mestnega odbora sledeče vprašanje: Ali naj se na teh dveh šolah nemščina poučuje kot neobligatni predmet, ali ne? In zgodilo se je (gotovo prvokrat), da je po večini nemška korporacija izrekla, da se nemščina ne sme poučevati tudi ne kot neobligaten predmet! Poročevalec o tej zadevi, mestni odbornik Auspitz, trd Nemeč, je navel za svoj predlog sledeče tri točke: 1. Ker stariši všolanih otrok ne uvidijo potrebe znanja tega jezika. 2. Ker bi bil učni uspeh ostalih predmetov vsled učenja tega jezika preneznaten. 3. Ker se mnogi pedagogični pomiselki temu protivijo. — Ta sklep je vzbudil povsod splošno začudenje, in še celó sicer zmerno pisani list »Presse« bere prej omenjenemu mestnemu odboru hude levite, očitaje mu kratkovidnost. Mi Slovani pa vidimo ravno nasprotno v tej beli vrani nekako svitanje jutranje zarije, katera bode morda, da-si pozno, tudi v pravih Nemcih naredila beli dan, da jamejo spregledavati krivico vsiljevanja svojega jezika v slovanske ljudske šole. Taka zarija naj vender užé jedenkrat posije v slovanske pokrajine, da postane vsaj v njihovih ljudskih šolah slovansčina izključljivo in najboljše učno sredstvo v dosego smotra teh šol, namreč v prvi vrsti pravno vzgojo mladine in pridobitev za življenje potrebnih naukov, kakor so: verouk, čitanje, pisanje, računstvo in najvažnejše iz realij. Potem bodedo slovanski učitelji z našo bistroumno mladino lahko tekmovali z nemško šolo. — To bi bil prvi veliki dobiček naravnega poučevanja.

Z Dunaja. (Poštne hranilnice.) Počenshi od 6. dné novembra t. l. vpelje se pri avstrijskih poštah hranilnicah nov postopek, ki vložnikom obeta kaj velike koristi ter izpolni željo, katero so obrtniki in trgovci dokaj let sem če tudi brez uspeha do zdaj izrekli.

To je namreč užé na mnogotero stran pretresani promet z nakaznicami v podobi čekov (angl. Checks), katerega se je poštno-hranilnični urad poprijel ter ga užé v dan 6. novembra začel.

Dotični ukaz določuje, da se tistim vložnikom poštah hranilnic, kateri imajo v poštah hranilnici čez 100 gl. hranilne imovine, ako zahtevajo, pošlje nakazna knjizica, imajoča po 50 golie ali blanketov za čeke (Checks).

Te golice je treba izpolniti takó, da se va-nje zapiše nakazani iznos v cifrah in s pisnimi (črkami), in pa kraj in dan s podpisom vred.

Zanimljiva novščina na teh golicah je ta, da imajo po štiri vrste brojk ali cifer (jednice, desetice, stotice, tisočice), katerih vsaka obseza cifre 1—9. S tem, da se odrežejo ali odstrižejo tiste cifre posamičnih vrstá, katere so višje od cifre v vsaki posamični vrsti potrebne v izraz nakazanega iznosa, onemogočena je povsem izopačba nakazanega iznosa na golicah.

Novo občenje z nakaznicami, ki ga c. kr. poštno-hranilnični urad s tem vpeljuje, najde gotovo pri naših obrtnikih in trgovcih živ odziv ali oglas in jako udeležbo, kajti po njem bode

vložniku mogoče, brez troškov in vender varno, hitro in lagotno novčene iznose iz svoje hranilne imovine na vse strani v izplačilo nakazovati.

Ako ima vložnik, recimo, na Dunaji komu kaj plačati, popiše golicco iz svoje knjižice čekovnice, dá si nakazani iznos pri najbližjem poštnem uradu v svoji vložni knjižici odpisati — pri čemer ni potreba, da bi on sam osebno hodil na pošto — in oddá ali pošlje ček (nakaznico) tisti osebi ali firmi, kateri hoče kaj plačati. Le-ta lahko nakazani iznos ali sama pri c. kr. poštno-hranilničnem uradu vzdigne ali pa ček v plačilo kateri tretji osebi dalje oddá. Kdor le-ta ček v 14. dnevih poštno-hranilničnemu uradu predloží, prejme za-nj precej na pokaz nakazani iznos, kajti ček se izplačuje imetniku.

Če pa izdatnik takega čeka želi, da bi se plačilo opravilo pri katerem koli poštnem uradu, in ne na Dunaji, to pristavi na zadnjo stran čeka svoj podpis in adresu tiste osebe ali firme, kateri, in pa ime poštnega urada, pri katerem se ima plačilo opraviti, ter pošlje tako popisani ček poštne prosto in pod priporočilom poštno-hranilničnemu uradu, kateri brž ta iznos pri dotičnem poštnem uradu nakaže. Ako bi vložnik rad, da bi mu ne bilo treba vsakega s čekom nakazanega iznosa pri najbližjem poštnem uradu v svoji vložni knjižici odpisat dajati, lahko si tudi v tem pomaga, in sicer takó-le: Treba mu je samó da svojo vložno knjižico za hrambenico v hrambo izročí poštno-hranilničnemu uradu, kateri po tem odpis nakazanega iznosa v vložni knjižici vselej sam opravi.

S pomočjo te hrambenice moči je na dano v hrambo vložno knjižico pri vsakem poštnem uradu prihranke dodatno vlagati. Kdor svojo vložno knjižico v hrambo dá, prejme, če tako želi, tudi po več hrambenic ali hrambenih listov takó, da mu bode mogoče na eno in isto knjižico v različnih krajih in po različnih osebah ob enem kak iznos vložiti.

Poštno-hranilnični urad pošlje — kakor se razumè samo ob sebi — o vsaki poznejši vložbi novcev znano, res da od tega ali onega grajano, ali v tem slučaju pač prav prav koristno prejemno potrdilo uradovo pod adresó, ki jo je vložnik povedal, recimo n. pr. na Dunajsko firmo, ki ima enega ali več potujočih ljudi na deželi, da ji novce potrjavajo.

Vsak teh potujočih služnikov prejme po eno hrambenico, na temelji katere on lahko poterjane novce precej pri najbližnjem poštnem uradu vloží.

Ta postopek z nakaznicami ali čeki je kaj prost ali enovit, pač vsacemu, tudi zasebniku popolnem razumen in dostopen. Ta postopek sme se šteti za prevelik napredek v plačilnem prometu ter bode gotovo deloval pospešno na novčni pokret ali gib tako države kakor tudi obrtniškega in trgovskega sveta.

Za take male hraniljivce, ki nima jo večjih iznosov na razpolog ter želé, da bi svoje vloge lahko v krajših rokih nazaj dobivali, ako bi potrebovali, poskrbljeno je z drugim postopkom, katerega poštno-hranilnični urad počensí od 16. novembra t. l. za zdaj pri blizu 1400 biralnicah vpelje.

To je namreč postopek »vračíl na kratko ali kratkim potóm«.

Po tem postopku bode moči pri vseh v to določenih biralnicah (izplačevalnicah), ki jih je blizu 1400 in katerih število — kakor slišimo — bode 1. decembra t. l. še znamenito povišano, zazdaj do 20 gl. precej vzdigniti, samo če se oddá odpoved in poslednje prejemno potrdilo ali poslednje potrdilo imovine ter predočí vložna knjižica. Vračilo se izplača na ravnost temu, katerega podpis je bil vzprejet v vložni knjižici. Prejemna potrdila za ta postopek tekó od 16. dné septembra užé med ljudmi ter potrjujejo hranilno imovino s črkami. Po vsakem vračilu, ki ga vložnik prejme po tem kratkem poti, dobí on od poštno-hranilničnega urada s prvo pošto potrdilo o hranilni imovini, kar mu je še ostane (potrdilo imovine, tiskanica št. 57. a). Na podlogi tega potrdila on lahko v novič kako vračilo kratkim potem dobođe.

Le-ta vračilni postopek po kratkem poti bode brez dvojbe še znatno povzdignil poštnim hranilnicam število vložnikov, da si je užé zdaj sila veliko.

Iz Železnikov, v dan 19. novembra. (Praznovanje ime-dana presvetle cesarice.) Današnji ime-dan predobroljive deželne matere in presvetle cesarice Elizabete smo z našo šolsko mladino po večletni navadi tudi letos lepo in vzpodbudno obhajali. Zjutraj ob 3/4 7. odprla se je mladini učna dvorana, katere glavna stena je bila okinčana z lepo sliko presvetle cesarice v širokem zlatem okviru, ter z mnogimi zastavami. Ob 7. uri šli smo, — mladina vrstama s svojo zastavo, k sv. maši. Po skončani sv. maši smo šli zopet nazaj v šolo, kjer se je najpred opravila pobožna molitev za časni in večni blagor presvetle cesarice; potem sta se odpela 1. in 5. odstavek cesarske pesni. Na to so bili obdarovani vsi otroci s pisnimi sešitki, s katerimi nas je tudi to leto skrbljiva »Národna šola« prav dobro oskrbela. — Ostali dan je imela mladina počitek.

Iz Ljubljanske okolice. Prepričal sem se, da o izpustu učencev iz šole vsak učitelj vsaj po nekoliko drugače ravna, največ potem, kakor točke šolske postave sam tolmači. Jaz si tu mislim tri vrste učencev. Prvi so oni, ki so se šolskih nauk užé dovolj priučili, in so užé 6 let hodili v šolo, in teh je nedvomno vsako leto naj več. Drugi so oni, kateri so na duši ali na telesu taki, da po dovršeni šolski dobi več nij upati, da bi mogli ustreči namenu ljudske šole; takih je izvestno naj manj, recimo da 4 mej 100. Tretji so oni, ki so 6 let v šolo hodili, pa so se le nekako na pol izučili, in takih je vsako leto več nego desetina. Ti otroci, kakor znano, delajo učiteljem o izpustu iz šole naj večjo preglavico. Za ponavljalno šolo niso zreli, ako pa se vender le v njo vzprejmó, so vam to pravi zreli ptički, ki vsemu pouku ovirajo, ter zraven še dobre in pridne součence pohujšujejo. Pridržimo te otroke tretje vrste v vsakdanji šoli, ravnaje se po prvem odstavku točke 15. učnega reda z 20. avgusta 1870. l., zadeli bodemo na silno nejevoljo starišev, očitaje nam, da njihov otrok užé 6 let hodi v šolo, da je star užé po 12 ali 13 let in vse mogoče. — Takih otrok šole popolno oprostiti, to izvestno ne more biti, ker potem bi pridni moral šolo dalje obiskovati, nego vnamarnež, in število takih bi se od leta do leta množilo. Doslej so se nekateri učitelji kaj radi ravnali po deželni šolski postavi z 29. aprila 1873. l., po točkah 17. in 27.; isto tako tudi po 2. odstavku točke 15. učnega reda z 20. avgusta 1870. l. pri odpustu iz šole in brž bode to krivo, da dandanes marsikdo toži o ponavljalni šoli. Vsled šolske novele z 2. maja t. l., ki pravi, da morajo otroci 6 polnih šolskih let v šolo hoditi, zdí se mi nekako nejasno, kako naj bi se ravnalo s takimi otroci, katere jaz k tretji vrsti prištevam; ali se je pri oprostenju takih iz vsakdanje šole bolje posluževati šolske novele z 2. maja t. l., ali točke 15. učnega reda z 20. avgusta 1870. l., ali deželne šolske postave z 29. aprila 1873. l., točke 17., če je še veljavna? V tej zadevi bi si jaz, kakor izvestno več mojih kolegov, jako želel, od kakega izvedenca primernega pojasnila. *) P...h.

Iz Ljubljane. Pismena vprašanja pri preizkušnji učiteljske sposobnosti v Ljubljani so bila to jesen taka: *a*) za občne ljudske šole: Iz pedagogike: Der Zeichenunterricht und seine Bedeutung für die Volksschule. Was sagt das Gesetz vom 2. Mai 1883 (Novelle zum Reichsvolksschulgesetz) rücksichtlich der Schulbesuchs-Erleichterungen? — Iz nemščine: Bericht schreiben an einen Freund (eine Freundin) über eine stattgefundene Schulfeier. Erklärung des Attributs; Angabe, wodurch dasselbe ausgedrückt werden kann, und Erläuterungen der einzelnen Fälle durch Beispiele. — Iz slovenščine: Kaj je učitelju citati in kako? Káke zasluge ima Slomšek v slovenskem slovstvu? — Iz matematike: Das kleinste gemeinschaftliche Vielfache soll den Schülern erklärt werden. Jemand ist nach einer gewissen Zeit 7980 fl. schuldig; er bezahlt bei 4% jährlichem Discont bar 7875 fl.; nach welcher Zeit hätte er, nachdem einfache Zinsen gerechnet wurden, zahlen müssen? Die Fläche eines Quadrats beträgt $8\cdot5398m^2$; wie gross ist der Umfang eines Kreises, dessen Halbmesser gleich ist der Seite dieses Quadrates? Zwei (in der Figur gegebene) aneinander stossende Grundstücke (von gleichem Werte der Flächeneinheit) haben eine gebrochene Grenze; mann soll dieselben ohne Änderung des Flächeninhaltes in eine geradlinige verwandeln. Über einer gegebenen Strecke als Hypothenuse ein rechtwinkliges Dreieck zu construieren, wenn ausserdem die Länge der zur Hypothenuse senkrechten Höhe gegeben ist. — Iz pisanja: 1. Welche Momente aus der Geschichte des Schreibunterrichtes bleiben für die Volksschule besonders beachtenswert? 2. Welchen Anforderungen haben die Schreibrequisiten der Schüler zu entsprechen? 3. Die Lateinbuchstaben in genetischer Folge. (Überschrift mit schöner Latein-, die ersten Zeilen der Arbeit mit schöner deutscher Currentschrift zu schreiben.) — Risanje: Die Contouren einer Zusammenstellung geometrischer Holzmodelle sind nach der Anschauung zu zeichnen. — *b*) Za meščanske šole. Iz pedagogike: Worin sind die Philanthropen noch heute unsere Lehrer? Es sind die Gesetze der Schlussbildung anzugeben und durch Beispiele zu erläutern. Was sagt das Gesetz vom 2. Mai 1883 (Novelle zum Reichsvolksschulgesetz) rücksichtlich der Aufgabe und Einrichtung der Bürgerschule? — Iz nemščine: Über den Wert der literarischen Thätigkeit des Dichters Friedrich von Schiller mit Rücksicht auf die Haupt- und Unterarten der poetischen Darstellung. Über Concessiv-Nebensätze. — Iz slovenščine: Razjasnijo naj se pesnikove besede: »Ako li če, Avstrija b'la in bo za vse?« Kdaj in kako se je začelo staroslovensko slovstvo? — Iz zemljepisja: Erklärung der Zeitgleichung im Kalender. Beschreibung der wichtigsten Erscheinungen der Gletscherwelt. Die Methode des Unterrichtes in der Heimatkunde ist zu skizziren. Beschreibung der Karawanken. — Iz zgodovine: C. Marius (Biographische Skizze). Kurze Übersicht der Geschichte Krains im Mittelalter. Die zweite Belagerung Wiens.

*) Določbe o izpustu iz šole v §. 21. postave z 2. maja 1883. l. na Kranjskem (vsled §. 75. šolske postave) ne veljajo, tedaj o tej zadevi veljati dalje še deželni postavi.

— Kratek návod za poučevanje v petji po Paris - Galin - Chev -ovi (številikni) metodi, sestavil Greg. Jakelj. Ponatisnjen po »Cerkv. glasb.« l. 1883. Ta odtis, obsegajo  12 strani v obliki »Cerkv. glasb.«, razvija metodo poslušnih vaj in pevskega pouka po znamenjih za učence najnižje stopinje po najlo jem načinu. Ta obravnava podaja pevo- učitelju kratko vodilo, kako da dovede učence do tega, da morejo kmalu samostojno in korektno solmizovati in vsled tega pevati pesmice, ki se nahajajo v istega izdajatelja pesemski zbirki »Pev ek« imenovani, mnoge tudi v g. F rsterjevi pesmari ici se nahajo e in marsikatere iz g. Nedvedovega »Slav eka« in drugih pesem, da jih učitelj le s števkami napiše na tablo, ali v knjizico (pesem) pod ali nad note številke postavi. Ta metoda tedaj dovede učence k samostojnosti tudi v pevskem predmetu, kakor v branji, pisanji, ra unanji itd., kar se z navadnim načinom na posluh nikakor ne zgodi, a tudi po notah se v narodni šoli ne dospe do tega smotra; kajti ta sistema je za nje no mladino prekomplicirana, pretežavna. A vse drugače je s številikno metodo, ako se pravilno ravna, kakor návod obrisuje. Pisatelj se bavi z njo  e 3 leta in vsako leto dosega vesele uspehe v svojo popolno zadovoljnost; šolska mladina ima  e znatno spretnost pesmice solmizovati in peti samostojno ali z majhno pomočjo in popravo od njegove strani; in to mladina na kmetih in v ljudski šoli pri večidel srednjih in ne razvitih zmožnostih, pri nerednem dohajanji, pri tako pičlih, redkih šolskih  etrtnko- ali poluricah. Koliko ve ega in hitrejega uspeha bi bilo  e le pri samih dobrih zmožnostih, pri rednem obiskovanji, pri vsakdanjih ali vsaj 3—4krat tedenskih celournih vajah!

Kdor hoče si trud polajšati in si dobre pevske kore izgojiti, ter  e pri nje ni mladini ve- sele uspehe doseči in jej pevski nauk zares koristen storiti s tem, da jo k samostojnosti dovede, kakor v drugih predmetih, naj se poslužuje tega po mojem in mnogih ve  akov prepričanji edi- nega sredstva za nje no mladino. — Ako pa kdo v e za drugo boljše, naj jo priobči.

Návod se dobiva pri g. Milicu v Ljubljani in pri pisatelju v Rudniku iztis po 10 kr., po pošti 2 kr. več; a k temu je treba tudi Stahl-ove »Sing bungen und Lieder f r kleine Kinder« po 12 kr. ali obsirni e »Singschule I. po 21 kr., ker se návod na on- dotne vaje opira. Dobivate na obeh imenovanih krajih. Enako tudi »Pev ek« po 5 kr. iztis, po pošti 2 kr. več.

Ako se bo pričujoči kratki návod, ki je  e le začetek obravnave v tej metodi, blagovoljno uzprejel, utegne mu kmalu slediti nadaljevanje in dovr enje.

Pis.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Da se za trdno postavi, razpisuje se učiteljska služba na enorazrednici v  ent-Juriji pri Kranji z letno plačo 450 gld. in s prostim stanovanjem. Prošnje oddajajo se do 20. decembra t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem sv tu v Kranji. — Na dvorazredni ljudski šoli v Dragatušu, katera pa se bode kmalu razširila v trirazrednico, razpisana je služba nadu iteljeva ob enem šolskega voditelja z letno plačo 500 gld., s prostim stanovanjem in s postavnimi dokladi. — Na  veteterazredni ljudski šoli v Metliki oddala se bode služba II. učitelja z letno plačo 500 gld. Obe službi podelile bode se za trdno, ali začasno. Prošnje naj se vlagajo do 15. decembra 1883. l. pri c. kr. okrajnem šolskem sv tu v Črnomlji. — Na  veteterazredni ljudski šoli v Ribnici oddaja se za trdno IV. učit. služba z letno plačo 400 gold. Prošnje za njo vlagajo se do 15. decembra t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem sv tu v Kočevji. — Na enorazrednici v Dolskem učit. služba s  slovenskim učnim jezikom z letno plačo 450 gld. in s prostim stanovanjem. Prošnje oddajajo naj se c. k. okrajnemu šolskemu sv tu v Kameniku do 20. decembra t. l. — Na enorazrednici v Komendi učit. služba z letno plačo 400 gld. in s prostim stanovanjem za trdno. Prošnje do konca t. m. tudi v Kameniku. — Na dvorazrednici v  rmo nicah II. učit. služba z letno plačo 400 gld. Prošnje oddajajo naj se c. k. okrajnemu šolskemu sv tu v Novem mestu (Rudolfovo) do 5. decembra t. l. — Na novoraz irjeni dvorazrednici na Jesenicah na Gorenjskem nadu iteljeva služba s 500 gld. letne plače, s prostim stanovanjem in z 50 gld. doklade in II. učit. služba z letno plačo 400 gld. in oziroma s prostim stanovanjem. Prošnje c. k. okraj.  olskemu sv tu v Radovljici do 20. de- cembra t. l. — Na dvorazrednici na Brezovici II. u . služba s 400 gld. letne plače, za trdno, ali začasno. Prošnje c. k.  olskemu sv tu v Ljubljani do 15. t. m.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. France Trošt, učitelj v Podragi, pride za nadučitelja in šol. voditelja v Vinico. — G. Martin Judni , studiosus philosophiae, gre za pomožnega učitelja na Radovico.